

పాఠకమహాశయులారా!

ఈ నాటకమును వారమురోజులలో వ్రాసి ముద్రింపించుటచే చాలా లోపములు కలిగియుండవచ్చును. గనుక మేరు ముద్రణములో సవరించుకొనగలనని నా మనవి.

ఇట్లు
గ్రంథకర్త

మోచ్చరిక

ఇందలి సర్వహక్కులూ నావే ఇందలి భావములు కానీ, భాగములు కానీ నాయనుమతి లేనిదే యెవ్వరూ యే విధముగా ప్రవయోగించు కొనకూడదు. ఇందుకు భిన్నముగా ప్రవర్తించిన వారిపై తగుచర్య తీసుకొనబడును.

ఇట్లు
గ్రంథకర్త

ఇందువచ్చు పాత్రలు

(1) భానుకవి

(కవి)

(2) గిరి

(టోపీరాయుడు)

జాలయ్య

వి ద్యా ప తి

1

[నడివయస్సు దాటిన జాలయ్య బుజాన గోనెనంచిన
వేసుకొని ఒకచేతితో తాచును మరియొకచేతితో తూనిక
రాళ్ళను తీసుకొని బజారున ప్రవేశించి]

పాత పుస్తకాలున్నా, న్యూసు పేపర్లున్నా, గోనెనంచు
లున్నా, ఖాళీడబ్బాలున్నా ఖరీదు చేస్తానండోయ్! [అని
కేకలువేయుచూ ప్రవేశిస్తూండగా యెదురుగా గిరిరావు
ప్రవేశించి]

గిరి:— ఎవరివోయ్ నీవూ...?...

జాల:— నేను జాలుణ్ణికానా మహాత్మా!

గిరి:— (నొచ్చురు కొడుతూ) అరెరరరే! నీవటోయ్!

జాల:— (చంకలుగొడుతూ) హేహేహే! చిత్తం!

గిరి:— మనవూరును యేమిచేసాచ్చావూ...? అవర గోవింద
రాజులస్వామివారిలాగా యీవూళ్లో సాక్షాత్కరించా
వెందుకోయ్! నీవుకూడా చీకటివ్యాపారములో దోచు
కొనిన పాగుక్వాలిటీ గాలి రూపాయలను కొలచికొలచీ
విసుకెత్తి విశ్రాంతికి రాలేదుకదా!

జాల:— మీరు చెప్పినట్లు లోగడ బ్రాకు మార్కెట్టులో దోచుకొని పూరినమాట వాస్తవమే కాని మధ్యలో కాటకమార్కెట్టు దురదవురుగా వహించి నిలువ చేసుకొనిన సరుకుతోనహ తొలిచిపారేసింది. కాబట్టి దానికోసలాముగొట్టి గత్యంతరంలేక యిప్పుడీ రకముగా బ్రతుకు తెరపుకోసరం బయలుదేరి వస్తూన్నానోయ్ గిరిజ

గిరి:— ఔ తేభస్లే! బలాహూర్ తిరుగుడు తిరగకుండా బ్రతుకు తెరుపు చూసుకోవడం మరీమంచిదేగా! ఇంతకూ నీవునేకరించే సరుకేమిటి! అసలు నీసమాచారమేమిటి!

జాల:— చదివి పారేసిన దిన వార పక్ష పత్రికలూ, త్రోసి పారేసిన పుస్తకాలూ, వాడిపారేసిన డబ్బాలూ, తీసి పారేసిన గోనెసంచులూ వగైరా సరుకునుకొని మారు బేరానికి అమ్ముకొని జీవిస్తున్నాను.

గిరి:— అచ్చా! నీవిప్పుడే వ్యాపారమును చేయ నుద్యక్తుడవైతున్నావో సేమ్ డిటో వ్యాపారములోనే యధిక లాభాలొచ్చే యేర్పాట్లు చేయమంటేకూడా చేస్తాను. నరేనా...?...

జాల:— శిరసా వహిస్తాను చేయండి బాబూ!

గిరి:— బేజాన్ గా చేస్తాను యటచూడు! ఆవొచ్చువానిని నీవెరుంగుదువా...?

జాల:— (చూచి) ఎందుకెరగనూ; బాగా యెరుగుదును.

ఈగ్రామములో భానుకవిని యెరుగనివారుంటారా

గిరి:—వాడింట్లో యెన్నిపుస్తకాలున్నాయనుకున్నావూ...?

జాల:— ఔనాను విన్నాను. ఉన్నమాట వాస్తవమేనట.

గిరి:— ఆపుస్తకాలను చూస్తే వాడి భార్యకు తగని చికాకుట, ఆనంగతికూడా విన్నావా...?

జాల:— అదే యిప్పుడు విచారసినది గురురాయా!

గిరి:— సరే వినిపిస్తాను ముందు వానిని బాటిపోనియ్యి.

జాల:— చిత్తం! ఈమూలకు కొంచెం వైదొలగుదాంరాండి.

[గిరి జాలయ్య గారలు తొలగుదురు. నిరాశాపూరిత నయనాలతో శుష్కించిన దేహముతో జీర్ణచేనేత చేలములతో షుమారు ముప్పదివత్సరముల ప్రాయముగలిగిన భానుకవి ప్రవేశించును]

భాను:— సారస్వత సౌఖ ప్రాంగణాలల్లో సామరస్యముతో సంచరింపాలెనని తలంచే నహోదర నహోదరీమణులున్నారా! ఏరీ...!

కనుపడరేల మారచన + కర్తలసారము పిండిచూచు న
జ్జనులెవరైన యీ తెనుగు + జాతిని, నేడట కేగినారు, యే
కనుమను డాగినారు హిత + కారులు రాయలబోలుధాత లీ
దినమున దత్తువోయిరొకొ + ద్వికైవరుండిరి మాత్రుభాషకు.

గిరి:— అడక్కతినడానికి అష్టదిక్కులున్నాయిగా!

భాను:— బానిస బంధవిముక్త భారతదేశములో

హలవరులైన యి + క్కలవరు సత్కావ్య
సారంబు చవిగొన + సాగరేమి

నటినటులైననా + నాటక లక్ష్మికి
తీరుగా తిలకంబు + దిద్దరేమి

నాట్యకళాపోష + గార్థమై పోటీలు
పెట్టించి కవులను + పెంపరేమి

సవ్యసాహిత్య సాధ పునాదిపుష్టి
సన్నగిలకుండ స్వర్నాక్షి + సారమూర్తి
మెత్తులేయుచునున్నయి + మ్రేటికవికి
స్వాగతంబీయు తెలుధి + శాలులేరి!

గిరి:— కాగితాలుకూడా యాయరు.

జాల:— బ్లాకుచేయకుండా కలాలుమాత్రమిస్తారా!

భాను:— చెవులు గళ్ళువడుతున్నాయిగాని నాపలుకుల
యాలకించేవారుకూడాలేరే!

వినబడదేల యీవివిధ + విద్యలతీరిన వీనివల్కుమీ
మనసునవీనయాంగ్ల కవి + మాన్యుని యాటకలంపుబుట్టుటి
మునిగెనో, యచ్చమా తెనుగు + ముక్కలు బాత్తుగ
రానెరావో, యి

దినమున కావ్యసేవకయి + తీరకనోచెమందొచ్చునోగదా

నూరా:— చిత్తం.

భాను:— సోదరా! నాకు ఏ మాత్రమైనా ఫలము కలుగక
పోగా నానాటికీ బాధలు యధికమై పోతున్నాయి

నూర:— ఎందుచేత మహానుభావా...?...

భాను:— వ్యాపారులు అధికలాభాలతో బాగుపడిపోయి
నారు. కర్షకులూ కార్మికులు కూడా హాయిగానే జీవి
స్తున్నారు. అధికారులుకూడా హాయిగానే విహరిస్తు
న్నారు. మధ్యలో నాబోటివారే యరచక లాభ
పోతున్నారు సోదరా! అందులో యీకవి పరిస్థితి
వర్ణనాతీతము. వినేవారెవరున్నారూ, అదరించేవారె
వరున్నారు.

నూర:— మనపాలకులు గ్రహించి సదుపాయాలు కలుగ
చేస్తారు లేండి.

భాను:— సోదరా! ప్రజామనోరంజనకరమగు రచనలన
రచించేకవులను ప్రజలే పోషింపవలయును. పాలకు
లేమిచేస్తారూ...?

నూరా:— చిత్తం! అరకలవేళయైనది. మాగ్రామానికి దం
చేస్తే శక్తికొలదీ నెత్కరిస్తాము.

భాను:— ఇక యింటికిపోయి వెంటనే వస్తాను:

నూరా:— చిత్తం! మీరువచ్చే లోపలోనే యిరవా
దున్నుతుంటాను. మీసమాచారముపూర్తిగా తెలుగ

కొనిన పిదప మాకు చేతనైన సాయమునుకూడచేసి తీరుతాము. గనుక తప్పక పోయిరాండి.

— ఆదరించే దాతలుంటే యెందుకురానూ (పోతూ) బాత్తుగా కవితాపోషకులు లేకపోలేదు. నూటికి యే నలుగురు ముగ్గురో కలుగుతూండబట్టే మాకవులు కడప్రాణాలతోనైనా జీవింపజాల గలుగుతున్నారు. (అని పాడుతూ సీమ్మ)మించును)

— గిరికవిగారూ! వారు పోయారు యిక వినిపిస్తారా!

— ఎంతవరకు వినిపించానూ?

— వాడి పుస్తకాలను చూస్తే వాడిభార్యకు చికాకు యెందుకో వినిపిస్తానన్నారు.

— సరే వినిపిస్తున్నా.

— చిత్తం ఆలకిస్తున్నా!

— ప్రధమ కారణం యింటినిండా బండెడు పుస్తకాలున్నాయనిన్నీ!

— అబద్ధమేమున్నదీ, అదీ నిజమేగా! అవిలేకపోతే ఆభాగం అద్దెకైనా యిచ్చుకోవచ్చును...

— ద్వితీయ కారణం లక్షీ సరస్వతులకు వైరమున్నదనిన్నీ!

— అదీనిజమేగా....?

గిరి:— ఈ రెండు కారణాదులచేత యామెకు వాటిని చూస్తేనే చికాకని నూ కామమృక్కయ్య మనవి చేసింది.

జాల:— సరే మనవిచేసింది...

గిరి:— వాడిప్పుడు యీ దావునవున్న నూరారెడ్డిపేటకు పోతాడు కాబట్టి యిదే సమయము నీవు పోయి బేరమాడి తుదకింత కాగితపు తున్నకైనా శేషమొగ్గి రాకుండా భద్రంగా మనవూరునకు పట్టుకొనివచ్చి నాకోప్పగింపజాల గలిగితివా యికచూడు నిన్నేమి చేస్తానో.

జాల:— ఏమిచేస్తారు మహాశయా!

గిరి:— పెంటనే తారాపథాని కెక్కిస్తా!

జాల:— ఎక్కిస్తే యేనుగునైన యెక్కుతాను కాలుజారి యెనుబోతులాగుపడితే కట్టు కట్టిస్తారా!

గిరి:— బమ్మిని తిమ్మినీ, తిమ్మిని బమ్మినీ చేస్తా!

జాల:— అడ్డగాడిదగామాత్రం చేయకండి.

గిరి:— అసలు నేను యిమిటేషన్ గిరి మహాకవినేగనుక యో తెచ్చులో యింకా యింకా మహామహా కవిని పోయి నిన్నిక మహామహానుకవి వీడితలగనద్రుళ గ్రంథప్రచురణ కర్తలలో కలిపి పారేస్తాను.

జాల:— ఏమో! ఏమికుంభకోణం చేస్తారో!

గిరి:— ఛా! ఛా! నీవనుకొనినట్లెన్నడూ చేయనుకాని చేయ
మనినదానిని చేస్తావుకాదూ...?

జాల:— ఇంకా వెనుకంజ వేస్తానా—?

గిరి:— సరే! యీసారి చూస్తాగా...!

జాల:— దానికేమీ! చూడండిసార్!

గిరి:— మనపూరికి యికనేను పోతున్నానుగనుక నీవుకూడా
క్షేమానపోయి లాభానరా!

జాల:— చిత్తం! పోయివస్తారా! గురుదేవా

గిరి:— అచ్చా! పోయిరారా! శిష్యకుయోధనా!

జాల:— (పోతూ) పాతపుస్తకాలున్నా! న్యూసుపేపర్లున్నా!
ఖాళీపాలడబ్బాలున్నా! ఖరీదుకు తీసుకుంటానండోయ్!
(అంటూ నిష్క్రమించును)

గిరి:— ఈదెబ్బతోకాని సర్వనాశన మైపోదు.

(తెరవా)లును)

విద్యాపతి

2

భానుకవి గృహాన్తఃకుడై ప్రవేశిస్తూ తనలో
ఏమిచేస్తానూ! ఈ యజ్ఞతపానకవి కలమును కూడా
విక్రయించుకొనినా డంటే తప్పేమున్నదీ. కూటికి
లేనప్పుడు మాకవులు జలగ సదృశ గ్రంథ ప్రచురణ
దోపిడీ కర్తలకు కావ్యాలనుకూడా విక్రయించు
కుంటారు. తప్పకుండా!

ఊటకలమ్మకూడ యిపు † డూరిలొనొక్క నికమ్మ
కొంటి; యీ
పూటటికానకంచు, మరు † పూటకు యెట్టలొ
తోపదాయె, నా
బోటికవిండు నేవిషువ † బోవదదేలను తొమదేవి, యీ
నాటికి రాణిమార్కుగల † నాణ్యములాగుగ చెల్లనెత్తినే.

(అనుచూ లోనికి ప్రవేశించి శిథిలావస్థను పొందు
తూన్న తన గ్రంథములకేళి దృష్టినిసారించి యశ్రు
పూరిత నయనాలతో) ఓ నాచిన్నియనుంగు పొత్తం
బులారా! నాతోపాటు మీరుకూడా యజ్ఞతపానము
చేస్తున్నారా! ఏమిచేస్తున్నారా! ఏమిచేస్తానూ,

చుట్టుకొర కతులును + జూపిచుట్టులో నునుముట్టించినన్
గుట్టును బైటబెట్టి తొడ + నొట్టి తనదనరాకమెత్తెనే
దిట్టవీధి దాతనికె + తిండికి లేక తిరింపుచుండ, మీ
పొట్టకు బట్టకున్ యిడెడి భోజాలు యెప్పుడె ఖండకావ్యమా

(రత్నాంబ ప్రవేశించి) నోరులేని పుస్తకాలనుచూచి
యేడుస్తాడుకాని నోరులున్న పిల్లలకు కూడులేదని
యేడిచిన పాపాసపోలేదుకదా! ఇటువంటివాడు పెండ్లి
పేలాలేంచుకోవట మెందులకూ—?

భాను:—అబ్బా! వీక్షించిన కొలందీ నా హృదయచంజరము
తెకతెకావుడికి వికావికలై పోతున్నది. వీక్షింపజాల
చదలుబట్టిపోవుటకు సిద్ధముగానున్న యీ నాకావ్య
కుమారిని చూడజాలను, తల్లీ!

తననిబధర్మముకా విడచి + దాస్యపిశాచి దురాగ్రహానికి
వణిజోహారు లీయక ను + వర్ణ త్రివర్ణక లాయు
ధమ్ముతో
డనిమిదిసార్లు జైలుకడ కేగెను + యేకవివాని కేసిభో
జనమిడువారు లేరె, నిను + బాలిగజాతురె పెగ
పొత్తమా!

రత్నాం:— ఈ పుస్తకాలను చించి పొయిలో పెడితేనేగాని
పీడాకారము వదలిపోదు.

భాను:— ఈ పాక్షిక ప్రపంచానికి మీరూ నేనూకూడా పనికిమాలిన ఘడియారముల వతుగా తుప్పుపట్టి పోయాము. తుప్పును దులిపే గ్రంథ ప్రచురణాల యాలు వెలిసేదాకా వోర్చుకోవలెను. నేను పడు తూన్న కష్టాలను చూస్తున్నారగా—!

ఊమ్ములపైని రక్షకులు + రోకలిబోలిన లాటికట్టతో
క్రమ్మిన నాడునుకొ జడిసి + కూలదందిక స్వేచ్ఛగోరి, వై
రమ్మున రక్తమాంసముల + దాల్పితి మీకొరకట్టి జట్టి కే
కమ్మని తిండిలేదె ఘన + గ్రంథమ! మీకిడు కర్ణలెస్వరే.

లేరు స్వభావ పునరుద్దీపింపజేయాలెనని విలపించే
నాబోటి కవులను యాదరించేదాతలు నూటికి వొక్క
రుకూడా లేరు.

తెరలో కుమారుడు:— నాన్నా! నాకు సలకా బలపాలుకొని
యాయవూ...?

కూతురు:— నాకు రాటం కొని యాయవా నాన్నా...

భాను:— (జాలిగాచూచి) బిడ్డలారా! నాయీకావ్యసంతా
నానికి రక్తమాంసాదుల నర్పించుటయే గాక పున్న
కన్నీరంతా వోళిగించేశాను, ఇక శల్యశేషమాత్ర
డనై మిగిలియున్న నేనేమియ జాలగలుగుతాను....?

[రత్నాంబ కోపముతో దూకి]—అరవకుండా లోనికిపోండి.
కాగితానికైనా కాగితలేక యెరువుచిబ్బలపై యెగుడు
తూన్న చిత్తుకాగితాలను యేరుకొచ్చాడు రాసుగో
డానికి, పైగా పలకాబలపం రాట్నాదులనుకూడా
యేరుకొని రావడానికి యెరువుచిబ్బలలో యెవరు
పారేస్తారూ? మీ డిట్లా యేడవాలసిందే, ఆయనట్లా
చావాలసిందే, నేను చూడలేక యేటిలో దూకాల
సిందే, చాలుచాలు ఎవక లోచి కేగిపండుకోండి, అబ్బ
తీసుకరావటం మీ రానందించడం యీజన్మకులేదు,

భానుకవి:— (భయోత్పాతము) అర్జునుని యాగ్నేయా
శ్రుము లాగు అబ్బా:— పిచ్చావూ... శివ!
శివ!

కానిడబైబిన యార్జింప + లేని కవికి
పెండ్లమేలను పైపెచ్చు + పిల్లలేల
ఇల్లుయేలను యారీతి + కుళ్ళులేల
వలదు వలదమ్మ పెండ్లియే + వలదుకవికి.

కవులు యిటువంటి కటికి మూఢురాండ్రును గట్టు
కొని సంతోషపడలేరు. కారణంబెల్లరకూ విదితమే,
కవి కావ్యాలంకార రస పోషణాదులకై యాలో
చిస్తూండే భార్య ముస్తాబుకోసరం యేడుస్తూంటుంది.
చేసుకొనిన పాతకంగాక పోతే సుగుణపతియూ విద్యా

వతియూ నగు భార్య చేకూరకూడదూ.?... మహా
సీయమగు నక మా పోతనామాత్యునకు తగిన భార్య
చేకూరినది. ఆ భాగ్యంబందరికీ లభ్యంబగుతుందా...!

రత్నం:— విన్నూరుగా పిల్లలఘోష! ఇకనైనా కనికరం
కలుగకూడదూ? ఇంకా యెంత కాలమివిధంగా యేడి
పించుకొని తింటారూ...?.

భాను:— ఏమిచేస్తాను నీవుకూడా వోర్పుకోవలెను. ఎన్నటి
కైనా మంచిరోజులు రాకపోవు.

రత్నం:— ఇప్పటికిరువది వత్సరాలనుంచీ యిరువది
ప్రేళ్ళనూ నీళ్ళు నవులుతూనే లెక్కిస్తున్నావుగాని
వొక్కవేలనా పూడలేదూ ఒక్కవేలైనా రాలేదు.

భాను:— నాతోపాటు నీవుకూడా కవయిత్రినివైతే యెంతో
సంతోషించేదానివి.

రత్నం:— దరిద్రంచాలకనా! ఎందుకొచ్చిన మాటలుకాని
యీవేళ తండులాలు భాతుగా నిండుకున్నాయి.
తెచ్చారా...?

భాను:— లేదు పోవలెను.

రత్నం:— ఎచ్చటికీ—?...

భాను:— మనపొరుగు గ్రామానికి

రత్నం:— అచ్చటెవరున్నారూ?

భాను:— నూరారెడ్డిగారున్నారు...

రత్నం:— వారుకూడా కవులేనా...?

భాను:— కారు రైతుసోదరుడు. మంచిభాషాభిమానులూ కూడాను.

రత్నం:— రమ్మన్నారా!—?

భాను:— రమ్మనినారు గనుకనే పోయివస్తాను.

రత్నం:— మీరువచ్చేదాకా మేము యెండుతూ కూర్చో వలసినదేనా...?

భాను:— ఎక్కడా వుట్టలేదు. మరి నన్నేమిచేయమంటావు.

రత్నం:— త్వరగా దయచేయమంటాను.

భాను:— అమ్ముకోని తినమనడానికి వోటిరాతెండి బాచ్చ లైనా లేవు

రత్నం:— రోజుకొకటి యమ్ముకోని తింటుంటే యెందాకా వస్తవిస్వామీ (అని లోనికేగును).

భాను:— త్వరగా పోయివస్తా...

రత్నం:— ఏమిచస్తారో! నాచావునిరచ్చావై పోయినది.

భాను:— ఆహ! యీ నా టీకపుల దురవస్థలు వర్ణనా తీతము.

కట్టుగుడ్డలకునై + కడగండ్లుపడి కవి
కావ్యముల్ తెగనమ్ము + కర్మమొదలె
రజకుసకీయంగ + రాగ్నిపైనయులేక
రచనను కవియమ్ము + రాతపట్టె
లన్నపానాదుల + కగచాటువడ లేక
కవిదేబిరించెడి + కలతగలిగె
అంబప్పకుసకీయ + నరధోలయును లేక
కవికలమమ్మెడి + కలతగలిగె.

భార్య బిడ్డలతోపోరు + పడగలేక
బహుదినంబులు కృషినల్పి + వ్రాసినట్టి
భవ్యదిప్యతరాండ్ర ప్ర + బంధ గ్రంధ
సుమములను యమ్ముకొనురాత + సుకవికమరె.

భానుకవిని పోనిచ్చి జాలయ్య (ప్రవేశిస్తూ) పాత
పుస్తకాలున్నా, న్యూసు పేపర్లున్నా, గోనెనంచు
లున్నా ఖరేదుకు తీసుకుంటానండోయ్.

రత్నాం— అబ్బీ! ఇలారా...!

జాల:— ఒస్తున్నానమ్మా! ఒస్తున్నాను.

రత్నాం:— మాయంటో పుస్తకాలున్నాయి కొంటావా?

జాల:— కొనజాసికేగా వచ్చింది.

రత్నాం:— సమయానికే వచ్చావు కాసి మావాడులేక?

జాల:— నన్ను పంపినది మనవారేగా...

రత్నాం:— కనుపించారా...

జాల:— నూరారెడ్డిగారికోసరం పోతూ మధ్యలో కాను పించారు.

జాల:— అమ్మకునినాదా...

జాల:— అనకపోతే యంతమారమెందుకొస్తానుత్తే

రత్నాం:— ఎంతకమ్మమనినారూ...

జాల:— ఒకరితోపాటు...

రత్నాం:— అంటే...

జాల:— వీళ రూపాయికాసికి బేరచూడినారు. ఇప్పుడే తూచుకొంటాను.

రత్నాం:— సరే తూచుకొందువుగాసి లోనికిరా

జాల:— చిత్తం...

(తెరవాలు)

విద్యాపతి

3

(భానుకవి యోగలో (ప్రవేశస్తూ తనలో) అబ్బా
యెండ హడలేస్తున్నది. కొంచమీ చెట్టుకింద కూర్చొని
నేద తీర్చుకుంటాను. (అంటూ పరికించి) అడేగో సూరారెడ్డి
దుక్కిని దుచ్చుతూన్నాడు.

మెట్టనుదున్నుచుండెవడి + మేడినిబట్టి కృషీవలుండు, యీ
దిట్టకవీంద్రుడుక కలుపు + దీయుచువాడ్జ్ఞాను జీవిగడ్డనే
డెట్టెవొదున్నినాడు యివి + యెన్నడువండునో

యెందునోకదా

ఘట్టిగ కొల్వలేము కవి + కర్వకజీవుల ఫాలరేఖలక.

విశ్రాంతి కొరకే కామాలెను ఆరైతుసోదరుడు
కూడా గూ చెట్టు నీడక రావలయునని యిన్ని
స్తున్నాడు.

అతనినిజూచి యర్కుడివుండ్రుకణముల జిల్కెపై
నితనిని జూచి జాలిపడు + యింద్రులు చంద్రులు

సాంద్రులేరి, నా

బ్రతుకీక భారమాయె కవి + భానులస్తానము కాలిపోయె, యి
య్యతుకులమారి బొంతకడ + కగ్నియకూడ

నుంచేర దాయెగా.

నూరాశ్చక్రే (ప్రశంసించి) నమస్తే కవీశ!.

భాను...నూరాశ్చక్రే!

శిరులును సంపదదాసులును + శీలము శౌర్యము

చిత్తశాంతియున్

తరుగని పాదీసంటలును + సంకిగివద్దులు కోడెనూడలున్

స్తిరముగగల్గిచ్చుచు + ప్రసిద్ధినిగాంతువుగాక ముందికన్

కరువులురావులేకవులు + కర్మకులేకపరామెత్తుచోన్.

నూరా:— తమ యాశీర్వాద బలమున ధన్యుడనై పోయాను

భాను:— చాలాకష్టించివచ్చావు. కాస్తకూర్చున్నతరువాత
నా సమాచారమును తెలియజేస్తు కూర్చోతంక్రి!

నూరా:— కష్టపడకపోతే గ్రాస మెలాకలుగుతుందిబాబూ!

భాను:— ఔను! 'కృషీమూలమిదంధాన్యం'బనినారు గనుక
కృషిని చేయాలనిందే కాని అంతా మనకేదక్కనిస్తారా
పోదరా!

చెమటనుదీసి కష్టపడి + సేద్యముచేయ విశేషధాన్యమున్
తమకును దక్కదోయియొక + దమ్మిడియేనియు

నిల్వదోయి మా

శ్రమయును యట్టిదే రచన + సారముగల్గిన పెత్తనాన్నికె

క్రిమిచులలాగు చుట్టెదరు + కీచకులెందరా నోరుగొట్టగాన్.

నూరా:— నిజమేబాబూ! పొల్లుకూడా పొరపాటులేదు.

భాను:— కవియైన వాడు చెప్పాలసొస్తే నిజమునే చెప్పి
లేను కవుల దృష్టలలోనూ మానుల దృష్టలలోనూ మలిన
ముండదు. కాని చైతన్నా మరో విషయమునుకూడా వివ
రిస్తున్నాను. మిగిలిన

విత్తనమేసినావు కను + వీలుగ నన్యము పెంచినావు, బల్
నత్తువ బెట్టి యీకలము + నారముసింపి యనేకపాత్రముల్
యెత్తుగ పెంచినాను ఫల + మేమిటిదోయి కృషీవలుండ, యే
తొత్తుకు మూర్ఖులైరువి + దోచుకపోదు రదేమిగ త్రో!

ఈనాటి కుబేరులు కలవరులనూ హలవరులనూ
కడుపుసిండా కూడును కుడువనిస్తారాబాబూ!

నూరా:— మాధన ధాన్యాగారాదులనే గాక మీబోటి
కవిండుల ధాన్యాగారాన్నికూడా దోచుకోని
తింటారాబాబూ!

భాను:— కష్టం కవిదీ ఫలం పబ్లిషర్సుది. ఇంకా యీనాడు
అన్నివిధాలా దోచుకొని తినే బంతిపోటు దొంగ
లున్నారు గనుకనే నుడువుతున్నాను. సహజంగా కవి
దరిద్రుడై వుంటాడు గనుక నొక్కొక్కప్పుడు పబ్లి
షర్సు యిడియే కలాలకాగి తాలకే లోబడిపోతాడు.

నూర:— మేము పండిస్తే సమస్తమైనవారూ భుజిస్తారు.

మరి మీరు పండిచేదానిని కూడా భజింపజాల గలుగుతారా మహాత్మా!

భాను:— రైతన్నా దేశానికి మీభాగ్యం బెంత టవనరమో కవితాభాగ్యం కూడా యంతటి ముఖ్యవసరమే కాని మీభాగ్యం తినకపోతే చచ్చిపోతారు మాభాగ్యం తినకపోతే చచ్చినవారిలో జమ్మిపోతారు. అంతే వ్యత్యాసం సోదరా!

నూరా:— అక్షరమునకో ఒక్క యాయనచ్చును బాబూ! ఈ చాలేచాలని పొలమును నాగుచేస్తూ యెల్లకాలం జీవింప లేను గనుక నన్ను మీ వెంటరానీయండి తరిస్తాను.

భాను:— రైతునకు కూడా విజ్ఞానధనం బత్యావసరమని గుర్తింపజాల గలిగినందులకు చాలా పంతుషీస్తున్నాను కాని కోటివిద్యలూ కొండ్లకులోకువేనను నట్లు నత్యవృత్తిని పరిత్యజింపుట మహాయనర్థదాయకము. సావికాశము దొరికినప్పుడు మూత్రమే విద్యాభ్యాసమున కొడిగట్టుకోవలయును. మరియు మీకున్న విలువను గురుతింపజాలక యిటులను చుంటివిగాని సోదరా!

చెట్టునకు తల్లి వేరెంత పట్టుయిడునో

యట్టుల్లేవపంచాధార + చెట్టునెటులో

పట్టుకొనెనాడు మీరైతే + పొలులెల్ల
తెలిసికొనెనైతే వేరుయ్యి + తెలుగురైతే,

నూరా:— నిజముగానా భాను!

భాను:— పొలుకూడా పొలచాటులేదు.

ఇరుసులేకుండ కకటలలు + తిరుగలేదు
మనకు వెన్నెముకలేక + ముగిలేదు
అటులె మీరైతేలేలేక + యెటులజగతి
బ్రతుకనేర్చును మాకు + భాగవలన!

నూరా:— వ్యవసాయము చేయలేక యీనాడు పెద్దరైతు
అంతా బస్తిలకు చేరుకొనుచున్నారు. ఇంకా మా
గ్రహచారిమే చాలలేదు.

భాను:— బాబో! మనకు పొంతనేమున్నదీ, వైగా మనది
స్వతంత్రజీవనము. సత్యజీవనము! కూడా యుద్ధాటింప
వచ్చును. మనకున్న స్థితియే మరెచ్చటికీ లేదూ ఒరులకు
పెట్టగలము మనము వేళకుతినగలము కూడాను.
గనుక మనకు మనమేసాటి మనకెవరూ సాటి
రాలేరూ రాజులరు. అట్టిచో మనమేల వారిని
యనుసరింపవలెను, ఏనాడు కరకలోకం బాగుపడు
తుందో ఆనాడే క్షీణించిపోతూన్న గ్రామాదులు
కూడా ఘనీభవిస్తాయి. ఏనాడు కవితాలోకం బాగు

పడుతుందో తెలుడే గానప్పటి పునఃస్మరణము కూడా
భాగ్యోపకాళిలలో విరాజిల్లుచుంది. గంజిక మన కర్త
వ్యాలను మనము గుర్తిచి నిర్విహించుకోలేకపోతే
యింకా యభోగతః పాపై పోతాము పోదరా!

పొలమును దున్నుచున్న కవిపాటలు యెట్టులనిందు

నయ్య, నే
కలమును బట్టికొన్నదని కోవ్వనదీచుచుంటు మోసి యీ
పలుకులచాణే దిగి వచ్చును తెంతయు శుద్ధిచెయ్యకే
కలుగునై భూమియెల్ల చాచి కాచి మసివర్చుకెక్కిలిట్టివే...

నూరా:— మీరు నుడివేడి నీజమేగాసి యీ జీవులకు సుఖ
మెన్నదాయని గా నుచోకము,

భాను:— మనకింతకన్న వచ్చు సుఖములేదు. పోయే
సుఖములేదు. కష్టసుఖాలు రెండూ తూనికప్రకార
ముంటాయి. కాని రైతిగ్నా మోకిగ్నా మానేవ్యం
బతి పూరము పూరాతీపూరముకూడాను ఎలా
గంటావా! సింహ్యావిలోనం చేస్తున్నాను గనుక
విను పంట

పండిన పండికన్న భవ * పంతుల నాయము కొంత
యుంటచే

తిండికి కొంతమాత్రముగ * తిప్పలు జెందుదురయ్య
మీరు, ఈ

దండికవీంద్రుకావ్యకృషిఃదండుగమూరిదియైన యెట్లు, మా
 తిండికి యప్పుయైన యిడు • తిమ్మరుసేనియు లేడు
 గాధరక.

ఈ చాలునకు గాకపోతే, వాచ్చేచాలునకైనా
 శృషీ ఫలిస్తుందికదాయని మీకెవరైనా రుణమిస్తారు,
 అడిగితే కరుస్తారుకాని మాకెవ్వరిస్తారా? పండిత
 దేవరాయలుగారిలో చెప్పి యిప్పించుటకు తిరిగి
 తిమ్మరుసూ పుట్టలేమా, రాయలూ పుట్టలేదు. పైగా
 దేవునకు రుచించే కవనము రచించుటకు యీనాడు
 యే కోశమునా నోచుకోలేదు...

నూరా:— ఎందుచేతా!

భాను:— ప్రపంచములో వుండుటచేత...

నూరా:— పోనియ్యి ప్రపంచానికి పనికివచ్చే రచనలనే
 ఘటయింప చేయలేకపోయినారా.

భాను:— అవిధముగా రచింపజాల గలుగబట్టియే అడుగున
 బడియున్నాను.

నూరా:— కారణమూ...?

భాను:— ఏదోయొక యుగ్యమానిని లేవదీసేపార్టీకి సంబం
 ధించిన రచనలను ఘటియింపజాలని కారణమున...

సూరా:— మీనమాచారములతా నాకీప్పుటికి బోధపడినది.
కవీజీ! పోదాంపద నాసంతతిబిడ్డలతో మీ గ్రంథాలను
ముద్రింపించి లోకానికి కూకము తీర్చుకుంటాను. మీవలన
నేనుకూడా మానవుడ నినిపించుకుంటాను సరేనా...

భాను:— సంతోషమా!

సూరా:— గ్రంథాలను తీసుకొని ముద్రణాలయానికి పోదాం
పదండి.

భాను:— మీవలన కలుగజేసే పోయాను...రాండి.

(తెరవాలును)

శా.
౧

విద్యాపతి

4

[గిరికవి తన గృహములో యేకాంతముగా కూర్చోని సిగరెట్టును వెలిగిస్తూ] ఇదికలియుగం-అంటే కంఠీయుగంబని నుడువవచ్చును. ఈ కలగలపుల పులగపు యతుకు గతుకుల మహామెతక ముతక దగాయుగములో సధర్మడనై సంపరింప లేను. కనుకనే యేయండకా గొడుగును పడుతూ సంచరిస్తూ న్నాను, ఈనాడు చీకటివ్యాపారమును చేయుటకు కూడా యనేక ప్రతిబంధములు పాలకులు కలుగజేసియున్నారుగనుక కేవలం టోపీవ్యాపార వ్యవహారములకు జోహాతుమనాల పొచ్చింది-అడిగోబాలయ్యగారు. రాకెట్టుబాంబులాగు రానే వస్తున్నాడు. ఇక యాటాంబోంబులాగు యెదురుచూస్తా...

జాల:— (ప్రవేశించి) ఛంధోవ్యాకరణ రిక్త కుంభకర్మ స్వర్ణవర్ణ మహాకవిగారికి జోహార్లు (అని మూట దింపును)

గిరి:— ఓరి చిన్నయ్య చిన్నకొడకా! లంకాదహనమయి నాకవచ్చిన ఫయిరింజనులాగా వొచ్చావా! ఇంకా రాలేదేమాయని లొతారిస్తున్నాను...

జాల:— రాకపోతే రంజీను, ఒస్తే గుంజీను, పలుకరిస్తే వచ్చీను పలుకరించకపోతే వీసీసీను, వనియైతే యాశీస్సు పనిగాకపోతే పోలీసు...

— ఇదంతా హస్కు

— తొందరగావస్తే తన్నూ, గాకపోతే బున్నూ

— నీవనంతా యిస్తుంటోవోటి, కిస్తుంటోటి, ఛస్తుంటోటి, పుస్తుంటోవోటి ధుమంగా వెలుగుతున్నట్లున్నదే! ఇంతకూ పోయినవని యెన్మొనదా...!

— గాకపోతే యీ ముఖానికి యింతవోజస్తుకూడానా. పోయిస్తుగా యెనది...

— ప్రొఫెసర్ జాలయ్యగారు తలచుకుంటే యేపని గాక పోతుంది. ఏదీ ఇంతకూ తెచ్చావా...?

— చూస్తూనే తెచ్చావాయని ప్రశ్నిస్తావేమోయ్ గురువా!

— శేషములేకుండా తెచ్చావా...?

— చూసుకోండిబాబూ! బట్టవిప్పిచూసుకోండి. ఆద్యంతానికి కుంకుమపొట్టాలకని దాచుకొనిన కాగితాలతో సహా నీయబ్బపొత్తూ, నాయబ్బసొమ్మూ పోయినట్లు పోట్లాడి మరీ తెచ్చాను. చూడండి మోయలేకమాడు బాచ్చుకూడా వూడిపోయింది.

— అచ్చా మెచ్చానోయ్ జాలయ్యా (అని బట్టవిప్పి చూసుకొనుచుండును.)

— ఆమాటకాస్తా యంటావో యనవోయని నాలోనేను

చచ్చానురా గురురాయా! ఇక మీయిష్టం ఏమి
చేస్తారో చేయండి.

గిరి:— ముందునిన్ను టోపీదాసునిగా చేసుకోగలిగితేనేగాని
మనకోరికలు కొనసాగవోయ్!

జాల:— ఈ కుయోధనుక, యీ కురువీరుడు మీ యిష్టము
వచ్చినట్లు మార్చగలడు. సందేహములేదు.

గిరి:— ఎప్పుడోనా యిప్పుడే మారుస్తాను.

జాల:— నిశ్చేపముగా మార్చుకోండి.

గిరి:— ఇదిగో టోపీ! దీనిని నీకోనరమే దాచివుంచానోయ్
నిశ్చేపరాయుడా!

జాల:— ఈటోపీయెందుకూ...?

గిరి:— శుభమస్తంటూ నీకు పెట్టటానికే కాబట్టి అకంపు
యింపు హీనపనాది తలపాగాను దూరముగా వినరి
పారేసి పెట్టించుకో.

జాల:— ఇన్నితిప్పలు వడ్డదీ మీచేత టోపీని పెట్టించుకో
డానికేగా, పెట్టండి.

గిరి:— నాచేత టోపీని పెట్టించుకోబోయే ముందు వొక
యువన్యాసము నామూలాగ్రముగా విని విలీనుడవు
కావాలనుంటుంది.

జాల:— ఎందుకువిననూ చెవులారా వింటాను.

గిరి:— ఇదిగో దీనినేనుంటానా...?

జాల:— టోపీయని యంటారు...

గిరి:— దట్టుకూడ్! ఇకవిను, దీనినే మరికొందరు మకుట
మంటారు. ఇంకా కొందరు కిరీటమంటారు కూడాను.

జాల:— ఔను.

గిరి:— కాబట్టి టోపీలన్నా! మకుటలన్నా! కిరీటాలన్నా
ఒకే వాకజాతికి చెందినవంటే వొప్పుకుంటావా...?

జాల:— ఒక్కొక్కవాడే తప్పుకాదా...!

గిరి:— రాజులూ, మహారాజులూ, రాజాధిరాజులూ,
రాణులూ, మహారాణులూ, చక్రవర్తులూ, మహా
చక్రవర్తులూ, దేవుళ్ళూ, దేవతలూ, నాయకులు
మహానాయకులూ వినాయకులూకూడా కిరీటాలను
పెట్టించుకో....

జాల:— అంటే టోపీలను పెట్టించుకోని

గిరి:— ఔను టోపీలను పెట్టించుకోని పాలిస్తుంటారు.

జాల:— పిల్లలకా,?

గిరి:— కాదు.

జాల:— తల్లులకా?

గిరి:— కాదు కాదు.

జాల:— కాఫీవోటళ్ళకా...?...

గిరి:— అబ్బా! కాదు లేవోయ్..

జాల:— మరింకెవరికీ...?...

గిరి:— మరి చెబుతున్నాను విను, అంత వేగిరపడతా వెందుకూ,

జాల:—నరే చెప్పండి.

గిరి:—ప్రజలను పరిపాలిస్తుంటారు...!

జాల:— అంటే...?

గిరి:— అన్నివిధాలా కాపాడతారు...

జాల:— అర్థమయినది, ఇక తాత్పర్యంకూడా యుగ్గడింపండి.

గిరి:— ఎవరిచేత పెట్టించుకుంటారు. “అగి సీవు నన్ను ప్రశ్నింపవచ్చును.

జాల:— బౌను నేనుగాకపోయినా నా ముదిమసుమదై నా ప్రశ్నింపవచ్చును, సమాధానము తయారుగా వుంచు కోవటం మంచిదేగా...

గిరి:— అంటే మనచేతనే.

జాల:— మనమంటే...?.

గిరి:— నమస్త ప్రజాసీకంచేత పెట్టించుకుంటారు. అంటే వోటు పూర్వకముగా పెట్టించుకుంటారు. తిరిగి అవ సరమొ సె మసలకు పెడతారుకూడాను.

జాల, — అందుకూ యిందుకూ చాలినవారన్నమాట.

గిరి:— ఐతే టోపీలలో విభేదాలు లేకపోలేదు వున్నవి.

జాల:— ఎందుకుండవూ...?.

గిరి:— కొన్ని యజ్ఞటోపీలూ, మరికొన్ని నల్లటోపీలూ ఇంకా కొన్ని కాయరంగుటోపీలూ, తెల్లటోపీలూ, కుచ్చు టోపీలూ, బుట్టటోపీలూ, లొట్టటోపీలూ, స్వదేశి టోపీలూ, విదేశటోపీలూ లెక్కలేనన్ని టోపీలు, ఎక్కడతలిస్తే అక్కడ ఏదేశములో నిస్మరిస్తే ఆ దేశములో యేపూరిలో వెలకితే యాపూరిలో యే వీధిలో చూచితే యావీధిలో యే గృహములోపడితే ఆ గృహములో యావీర్యులమై యీనాడు పోటా పోటీగా, హోరాహోరీగా తమతమ సిద్ధాంతరాధాంతాలను లేవదీయుచూ కొట్లాటకు సిద్ధమాతున్నాయి.

జాల:— టోపీలలో ఆంతమహాత్మ్యమున్నదన్నమాట.

గిరి:— అంతకన్నా మించిన టోపీని నీకు పెట్టబోతున్నా

జాల:— అంటే కానరాని టోపీనా?

గిరి:— కాదు,

జాల:— మరువరాని టోపీనా?

గిరి:— మరువరాని టోపీనే నీకు పెడుతున్నాను. ఇటువంటి టోపీని పెడతేనే పాలిస్తావు.

జాల:— ఎవరినీ?

గిరి:— కవులను

జాల:— ఎట్లా పాలిస్తాను.

గిరి:— పబ్లిషరులపై పాలిస్తావు

జాల:— అర్థమైనది టోకీలను ప్రచురించే పెట్టింతుకొనే వారంతా భూమిని పాలిస్తుంటే కవులపై యీ రకమైన టోకీలను పెట్టింతుకొని పబ్లిషర్లపై కవితాన్ని పాలిస్తుంటారన్నమాట... అంతేకదా...?...

గిరి:— ఔను అంతే

జాల:— పెట్టింకిబాబూ పెట్టింకి.

గిరి:— లాటీదెబ్బలు తినకుండా సునాయాసముగా లభిస్తున్నది, అదృష్టవంతుడవేనోయీ.

జాల:— మీదయసలన అదృష్టవంతుడనే కాబోతున్నాను.

గిరి:— ఇదిగో పెడుతున్నా కళ్ళుమూసుకో

జాల:— నెత్తిన పెట్టింకి

గిరి:— నెత్తినపెట్టక మరెక్కడపెడతానూ (అని పెట్టును.

జాల:— థనోస్మీ! థనోస్మీ!

గిరి:— తతిమ్మాటో పీలు పోటీలకొస్తాయేమో జాగ్రత్త సుమా?

జాల:— చిత్తం.

గిరి:— (కెట్టి, కన్నుటికి తోకి చూసి) పూర్తియైతది. ఇక కర్తవ్యాలను గుఱించి వ్యక్తపరుస్తాను.

జాల:— చిత్తం...

గిరి:— కవులకు కలాలిచ్చో! కాంతాలిచ్చో! కాస్తాకూస్తా
యేమైనా బుచ్చో! బాబుకో కట్టివచ్చు గంధాలను
మీకోని బాలింపాలే! బోధించాను.

జాల:— బేను బోధించారు.

గిరి:— గనుక దేవు కల్పింపబడ్డా, కేను కలిసి గనుక మరి
నాకేమిస్తానూ...?

జాల:— కల్లొకటేగా నాకు మిగిలేంక.

గిరి:— గనుక నీ పుస్తకాలు అన్న కావాలనంటే, పెద్ద
పబ్లిషరువు కావాలననుకుంటే, కవిసాధులను పాలీ
యాలననుకుంటే తమిళం ఇల్లును పెదవేలకు తనఖా
పెట్టే సెయ్యి.

జాల:— ఎవరికీ...?

గిరి:— మన శ్రేణిపతానానికి

మిల:— చిత్తం.

గిరి:— అందులో నాకువేయిన్నూట నూర్లకు చదివించి యిక
యచ్చువేయించుకో కోన్ని శతల రూపాయలొస్తవి.

జాల:— నిజంగానా...?

గిరి:— సం దేహమా: తోటిపు న్నకాల వ్యాపారస్త్వం తా
లక్షలకు లక్షలు గణిస్తున్నాను. సేకుమూత్రం తెలియదా

జాల:— చిత్తం! ఆపనిచేసి పార్శ్వనాం తాము శేషానతార
మును పిలిపించండి.

గిరి:— నరే తయారుగావుండు. కబురుచేస్తాను.

జాల:— చిత్తం

(తెరవాలును)

విద్వాంసతి

౩

(భానుని స్వగృహానికి మూరారెడ్డితో కలసి ప్రవేశించుట, వివిధ కృత్యములను నామినే యోగబోయి)

భాను:— నా పుస్తకాలన్ని యేవీ...?

మూర:— ఆ సమాచారము విూకే తెలియాలను.

భాను:— చిత్రముగానున్నదే...!

విశ్వ కేశుస్సుకై విరచించినటువంటి

సమగ్ర భారతమా + నలయేది?

సంఘమరాచార + సంహార కారికా

నాటికానాటకము + నాదమేది

సత్యాగ్రహమును + స్వాగతంబాసన

గేయాదు మురిపెంపు కేకలేవి...?...

కాలానుకూలముగా వ్రాసినటువంటి

ఖండకావ్యాదుల + గంతులేవి,

మానసోన్నతి హిమన్న + గానముచి

నేకరచన శతకాది + శ్రేణులేవి

బాల్యకాలమునుండినే + వ్రాసియున్న

కావ్యకసుమాల సుశరీర + కాంతులేవి,

నూరా:— అడంగులేమైన బాచారేమో అడుగుదాము
గాభరా పడవాకండి...

భాను:— ఏదో అర్థమకం దాపురిగింది. లేకపోతే యెం
దుకు కనుపించవు...?

వసియింపుటకు దివ్య ♦ భసనంబు లేదని
అలగి యెచ్చటికేరి ♦ యరగినాయె
ప్రచురింపలేకుయీ ♦ భానుండుయని మహా
కసిబూసి గంగలో ♦ కలసినాయె
విహరింపుటకు విద్య ♦ ద్విధులు లేక త
ద్భజునితో చెప్ప ♦ పోయినాయె
తనియించుటకు తగు ♦ హత లే లేరని
దానకర్ణుని పిల్వ ♦ తరలినాయె.

పొరుగు కావ్యాలలో నేడు ♦ పోరలేక
పోతనామాత్యులో జెప్ప ♦ పోయినాయె
కన్నతండ్రిని సహితంబు ♦ కడకువీడి
తస్కరుల బీరువాలలో ♦ దాగినాయె.

నూరా:— కొంచెం నిదానిస్తే అంతా తేలిపోతుంది.

భాను:— కనపడకుండాపోవడానికి నల్లపూసలా...

చు భవిష్యత్కాలమునకు

హిందూ మతమునకు లోకము

కవిరళ కీర్తి గావకము

అర్జున కేయకమును యోధుల

కెనరమునకా గర్వముగా

యె. రాజ్యమునును, వ్యాసకుల

చివరకు తిన్నరెంచి

చిత్తమునకునును

నూరా:— నదివిడిచిపెట్టగా

హిందూ మతము కంట

హిందూ మతమునకు

అమ్మగారునచ్చాక నమాచును

భాను:— మీరుకూడా నచ్చలైతే

నా-బాధనంగతి గ్రహింప

జాంగలిగేవాడే. ఇప్పుడు

నాకు నోరు

రాకున్నది...ఒక వేళ

అలబమిందారున + కంకితి మిడనన్న

కారణంబునయేట + కలపినాదొ

కవితాకుమారిని + కాజేయురావనా

బ్రహ్మలు గవియెర + బట్టినారొ

మరియొక మతపిచ్చు + మారీచు కేమైన

మనసార గొనిపోయి + మార్చినారొ

కనువుకక్కుర్తికె + కాజేసికవులు

బేరగాండకు యాయ + జేరినారొ

అంద్ర భాషాభివృద్ధిని * పరిణామగ్రాంతిని
పొరుగు భాషాంతరాలను * పొగడుచున్న
జాతీయములు కలియించి * చంపినారా
యేమిచేసికొనెదో? * పూర్వమునందు.

నూరా:— అరిగో అమ్మగారు రానేవచ్చారు! అదిగి తెలిసి
కోండి

రత్నాం:— (నీటికడకునుడించి) అవాచకముగా యింటికి
వచ్చి రాకమునుపే యీ యేడుపులూ పెడబాబ్బలూ
యెందుకూ ఇంకా బతికిపోయాయనిరా...?

భాను:— అందుకుకాదు

రత్నాం:— మరికెందుకూ?

భాను:— పుస్తకాలు కానుసంపాదించుకు

రత్నాం:— అమ్మకున్నాక యెలాకానుపిస్తాయీ...?

భాను:— హరి! హరి! అమ్మకున్నావా...?

రత్నాం:— ఔను అమ్మమ్మగారు గనుకనే అమ్మగారు.

భాను:— నేను స్వయముగా అమ్మ వేయమనినానుటే

రత్నాం:— బేరగానిని పంపించివారు...?

భాను:— ఓసి జడలదయ్యగారు, ఈ మోచ్చే బేరగాండ్రంద
రినీ నేనే పంపుతున్నానన్నమాట.

రత్నం:— ఏమోనీ పాపాత్మకత కలెలియవు, మీరు
చెప్పినారినే కాదు నాతో చెప్పినాను.

నూరా:— ఎంత కష్టమైతేమోనీ

రత్నం:— వీళ్ళ కూడాను గాడికి

నూరా:— తిండి శివ!

భాను:— నా వాగమును విన్నవించువునీ కీతికగదే మూర్ఖు
రాలా!

వంశబలకూర్చి ముక్తికలకాళి వంశమున్న మడియకల్పనా
స్రంధము లమ్మకాగలనె + కన్నానమ్మకి మూర్ఖు

లాగు యిం

కెందురు నీవు బాధవులి + కెందురు కావ్యసుమాలు

తేని కొం

పెందుకు, నా దుజ్జీతి మీ + కెందురు తిరుమురక్కనీ

యికా.

నీ ముఖమును చూడరాదు + పాపాత్మక పాపిష్టరాలా!

నూరా:— శాంతి సహించండి మహానాథానా,

రత్నం:— నావల్ల దోషములే భయం లేకపోతే నాకేమి
భయం.

భాను:— నీవల్ల దోషమేలేనా! పాపిష్టరాలా ఎక్కడనో
గొడ్డుబోతురాలవై జన్మించానని దానవు నాపాలట
పడ్డావు.

పెంచితి వేదనారములు * సేయవలెనో నొనివచ్చిపోసి నే
పెంచితి రక్తముకాపిసేచ * వేయి ధమ్మముల కావ్యకన్యలకా
పెంచి రహంతలోన ఇతి * వేసికొనితి నొసి రక్తసీ!

యెంచిన లాభమేమిది * యోగికి కేని యుద్ధోధ
తీరునే.

రత్నం:— నేను బట్టి మీరు మెలతూన్న చరలకోర్పు
కోసే దక్షిణకాశ్చర్యము యీమకోజాల గలుగు
తున్నాను. మరెయొకతైతే యేనాచో మంటపెట్టి
మరీపోయేది.

భాను:— ఇప్పుడు పెట్టితివిగా

నూరా:— చాలులేమ్య! నీ సంజరం! ఇంకా సిగ్గు
లేకుండా మార్చుకుతున్నావా! చూడు ఈయనగారి
తోధను చూస్తే నాకే కడుపు తిటుకుకొనిపోతున్నది

భాను:— మూఢురాలకేమి తెలుస్తుంది.

నూరా:— ఝాలీస్తే మన పుస్తకాలు మనకు దొరుకుతాయి
దిగులు పడవాకండి బాబూ!

భాను:— చేయిజారిపోయాక మరలదొరుకుతాయాదరా!

పెరిగియు పెద్దవైమనదు * వేదప్రపంచమునందెగాకయ
య్యిరుగు పొరుగు దీపులకు * హేనతబాప క్రమపీసాగుపై
తరమున కైనయమ సరి * చావడు చుంటిని, నేటిదాకయి
క్కరణిని మాయమైచును * కావ్యసుమాలసి

యెంచనెతినే.

నూరా:— వాళ్లంతా పువ్వు వారు కాజేయరనియే నా యభి
ప్రాయము.

భాను:— ఋణము తీరిపోయినాక యెవగు కాజేస్తేనేమీ

నూరా:— ఆరాతీస్తే దొరకివచ్చునుబాబూ!

భాను:— గృహధర్మములారా నాకు మార్గమేమోయారా!

నాదుప్రశాంతిమానస + నానశుమించిన కావ్యలక్ష్మీ, వే
దాదుల జూచినాచును + యీశవహించితిగాని మోసవే
షాదుల తోచరించు కలు + మాంధుల జేరివరించునంచునే
నాదిని యెంచనైతి వృద్ధ + మాంతరచింతకు తాళనైతినే.

మరువహును

చారుప్రవృత్తి మానసవి + శాలవనానచరించుకావ్యముల
కూర్కసరాధమాధముల + కుర్చిపదాల సమీపమందు, నా
భారమే లేకయే గతిబాదబడలై కృషియింపుచుండెనో
సారము సౌమ్యముకా విడచి + నారెకు నారెకు నన్ను
తెల్పుచుకా.

ఏమైపోయినాయో! యెంత ఘోషించి పోతున్నా
యోగదా!

తరుణకథావతారిణి యు + దారిణి, భావ పరీమళాకళా
భరణి; మదీయ కావ్యసవ + వాణి, చికాకయియెంత
ప్రశంసానో

కరకు కసాయి మాయకవిః తైరకేగతి యోర్చియా ర్చెనో
యెరుగను దిక్కు లేనికవిః యెడ్చినలాభమెటుంచుధాత్రిలోక

నూరా:— భర్తను యెంతకష్టపెట్టినావమ్మా! అచ్చు
వేయించుకోడానికి నాలుగువేల రూపాయలను
వనూలుచేసి యిచ్చాను. అడబ్బుతో అచ్చువేయించు
కొంటే మీదర్చిదమే తీరిపోయేదికదా! ఎంతోకీర్తి
ఆచంద్రాదర్శమూ నిలిచిపోయేదికూడా!

రత్నం:— జరిగినదానికేమిచేస్తానూ...?

నూరా!— బ్రాహ్మణవంశములో జన్మించి ఒక మహాకవికి
భార్యవై యింతికాలంనుంచీ వివేకజ్ఞానమును ఆర్జించు
కోలేక పోయినావంటే యెంతో చింతిగానున్నది...

భాను:— నూరారెడ్డి! వ్యర్థంగా యీయర్థమంతా నా
కెందుకూ మరియొక విధముగా దేశోపయోగార్థమై
వినియోగపరచుకో ఇదిగోవుచ్చుకో.

నూరా:— ఇచ్చినది మరల పుచ్చుకోవడం మా ఆచారం
కాదు. ఏనా ప్రయత్నంచేసి చూతాం అంతిగా
దొరకకపోతే అప్పుడే తీసుకుంటాను. మీరు మాత్రం
బాగ్రతగా వుండడి మరలవస్తాను (అని నిష్క్రమించును.)

(తెరవాలును)

విద్వాపతి

6

(కవి కూర్చోనియుండగా లేకలేచును)

భానుకవికి పదహాని రూపాయలు ముడితే నాకు పేయగూర్చుటకదిహస్తముట్టినాయి. ఇక వాడెటుపోతే నా కేమి విలువ వుంటున్నది? ఇప్పుడైనా తాను వీరుతప్పితే టోపీ దురంధర మహాచక్రవర్తినౌతాను. అడిగోరానే వొస్తున్నాడు రామబాబులులా...

జాల:— ననుస్తే కవిజే!

గిరి:— ననుస్తే! కేవలతయాలవ్యముగా చేరుకున్నా వేమోయ్ నేట్రోజే!

జాల:— అలశ్యానికి హేతువులే! పోలేను వినిపిస్తాను వినండి,

గిరి:— పోలే వినిపించు

జాల:— మీరు పెట్టిన టోపీలో యెంతమహత్తున్నదోకాని ప్రజలంతా గుంపులుగుంపులుగా కూడి చెప్పకోవటం మొదలుపెట్టినారు.

గిరి:— ఏమని చెప్పకొంటున్నారోయ్!

జాల:— గొక్కగారిచే టోపీని పెట్టించుకోని పెద్ద పబ్లిషర్ల వారుకూడవు, పాలిస్తున్నా కవియూ అంటే కవులను పాలిస్తున్నాడనీయూ, ఎన్న మొన్నటిదాక చిత్తు కాగితాలమ్ముకొనిన జాలయ్య యిల్లును తనఖాల

మీద తనఖాతుపెట్టి తమాషాగా మారిపోయినాడనియూ పూరుప్రజ్ఞటూగుతూ వ్రుశికిపోతున్నది...

గిరి:— సరే అందుట్లో విశేషమేమున్నదీ! సంతోషస్వాంతులై చెప్పకొంటున్నారు....

జాల:— మధ్యలో నూరారెడ్డి! భీమారెడ్డిగారలు యెదురు వడ్డారు, భాషాభిమానులుగనుక వారిని చూసేసరికి నాకు యెక్కడలేని హుషారు వుప్పుంగి కవులను గుఱించి, కవిత్వమునుగుఱించి, పల్లీమరులనుగుఱించి, పత్రికలను గుఱించి ప్రపంచ పరిస్థితులను గుఱించి యమోఘముయిన యువన్యాసమును ఆకాసము ఆవలించినట్లూ భూకంపంగలిగినట్లూ, చిచ్చుల పర్వతాలు చిట్టినట్లూ, శివతాండవంచేస్తూ దులిపి పారేశాను. ఆదెబ్బకు హడలెత్తి నూరారెడ్డి వగైరాలు జేయహింద్! జైహిందని చంకలు యెగరేసినారు.

గిరి:— శేష్! తరువాత

జాల:— నిన్న మొన్నటివాక చిత్తుకాగితాల వ్యాపారమును చేసేనవోనాజాలయ్య శ్రేష్టి! ఎంతవాడవైనావోయి పరమేష్టియని భూషిస్తూ, పెదమలిఱుస్తూ నాకేసిచూస్తూ చూస్తూ! నడుమనడుమ నమస్కారాలు చేస్తూచేస్తూ నడుస్తూ నడుస్తూండగా నేను మీరు పెట్టినటోపీని గుఱించి తఱుస్తూ తఱుస్తూ! దయ చేశాను...

గిరి:— ఇదంతా నేను పెట్టినటోషీ మహాత్యమేనంటావా!

బాల:— ముమ్మాటికీ వొళ్ళకుంటాను. మహాకతభా యిం
కొక పేయన్నూటలదాల్లు యిచ్చుకుంటా కూడాను.
నేను చాలిచ్చుకోకపోతే మరెవ్వరిచ్చుకుంటారూ

గిరి:— గరుడ వొక్కచాచి జేకొట్టా.

బాల:— గిరికపికోజే! గిరికపిటోషీకీ జై!

గిరి:— శుంగభంగబాలయ్య యువన్యాస చక్రవర్తిజీజై

గిరి:— శంషోవ్యాకరణ రిక్తయుక్తి విరక్తి కవిజీజై

మారా:— (పవేశించి) ఇక జేజేలు చాలించుకొని కదలండి
పల్లివరుగారూ...?...

పోలీసు:— స్త్రమముగా రాకపోతే సంకెళ్ళు పేయాల
సాస్తుంది.

గిరి:— పేయాలసిందే వెధవకు

మారా:— గ్రంథాలతోనహా కదలిరాకపోతే నీటోషీలు
గీపీలు కదలిపోతవిసుమా!

గిరి:— నేనుకూడా పొమ్మనమనే అంటున్నాను.

బాల:— రమ్మనమంటే యెదుకురానూ, అక్షణంగా వస్తాను.
టోషీలతోనహా నన్నానుషదండి

(తెరవాలును)

వి ద్యా ప తి

7

(భానుకవి పీఠితహృదయములో నిర్జన ప్రదేశానికి ప్రవేశిస్తూ) తావు లేదు. నిలచుటకుకూడా తావు లేదు. మదీయ భారత భూభాగముపై నాకూ సొకల మునకూ నాకులమునకూ తావు లేదు. ఈబీద జనాదరణీయ సూన్య ప్రపంచానీకములూ ఈ సాహిత్యవృద్ధి హీనప్రపంచములో, నాకు లగిన స్థానములేదు. అందుకే యశాంతి మయప్రపంచమైపోయినది. గనుకనే దగామయ ప్రపంచమైపోయినది. స్వార్థమయ ప్రపంచమయిపోయినది. మరచితిని, సరసంచారము లేని యీ రుద్రభూమికి నిశీధమున పడి యెట్టులాచ్చితిని! ఎందుల కొచ్చితిని. ఆదరించువారు లేకవచ్చితిని! లేక యగచాటు పడలేక వచ్చితిని! మతి పోయి వచ్చితినేమో లేకపోతే యాయువుతీరిన వారలు రావలసిన భయంకరభూమికి యేగతి రాగలుగుతానూ...?

ఇదియొక రుద్రభూమి యెపు + డియ్యది యూరికి యుత్తరంబుగా

విధినియచూచుసారముగ + వికృతిరూపము దాల్చి దీక్షలో కదలకనుండు, భూతినహ + కారిణియూచు విరాగులైనవారధికముగా స్మరించికొని + యాడెదరెంతయు దూర

దృష్టిలో

ఆభూమికంటే యీగుడభూమియే నయము...

ఇతడు మహామృతండు యిది + యాయదు యీవులు
 స్వార్థమెంచి యు
 ల్లతడు దయానమునుదని + హాయిగ వేయదు పాన్పు
 తారనే
 పీలిడు మరీదరిచుదని + యాద్యదుమావల కెన్నదేనియన్
 పేతుకడు తప్పులొప్పులను + వెట్టితనంబున కూళలట్లుగాన్.

ఈవే తమిళో యెల్లంనూ వారమాచేది నోరు
 లేని యీగుడభూదేవతయే! ఇక్కడనైనా కన్ను
 మూసి పడుతుండేమో కాస్తయల్పంచేసి చూస్తాను.
 (అని చేబట్టెవాని యటునిటూ మనలుతూ నిద్రపట్టక
 లేచి) ఎందుకు నిద్రపడుతుందీ-

కనులనుమూసి కూరుకను + గాంతునటన్నను కావ్యకన్యకలో
 వెనుకటిలాగుగాపిలచి + వేయివిధముల వెంటనంటినా
 మునుచి కాకుజేయుచుదు + మారమలోపడి పొర్లుచుండెయే
 మనగలవాడినే మరిచు + మార్గములోపడు
 యెట్టులోకదా!

ఓ నాకావ్య పరిమళ కుసుమకుమారీ మణులారా!

ఎక్కడ నుంటిరో నలుగ + కేగతినుంటిరా నన్నవీడియే
 దిక్కుకు నోతిరోచనుట + దీనిస్మరించిన పితృదేవుకై

పొక్కుచు యేమహాశకుని పొత్తు జేవిత మెల్లబుత్తురో
చక్కని పద్యకావ్యసుమ + సంతులారస్మ రింపలేనికా.

ఇంకా నేను జీవించుట దేనికో నాకు బోధపడ
కుండా వున్నది.

చావని కీర్తినాకొనగ + జాలినకోమల కావ్యకన్యకలో
పోవగయేటిలోకలసి + పోవకనుంటిని రుదభూమిపై
దైవమ! కోలుకొందునను + ధైర్యము లేదు వికాసహీనుక
త్రోవను చూపుమోయియెటు + తోవను కారణ
మేమిటోకదా.

అసతి కాలములోనే ప్రచురించి నిన్నెంతో గారా
బములో చూచుకుందామనుకుంటే ఖండకావ్యమా
నీవైనా మిగిలియుండ లేక పోయావుకదా!

వెలగల కాగితాలపయి + వేడుకతో లిఖించి కావ్యమా!
సలలితముద్రణాలయవ + సంత మహోత్సవ మేలడానికై
సెలవిడచుండ నాకెరుక + జేయక నీవెటు పోతివోగదా
వలవలయెడ్వ జేసినను + వక్రపరీక్షను జేయవచ్చునే.

నాకు మీకన్నా దిక్కెవ్వరున్నారూ...?

హంసవిధమ్ము శోధితవి + హారము నల్పగ జాలునట్టి న
ద్వంశములో జనించికవి + వంశకిశోరుని గాతువంచు దే

వాంశజు లెందరో దలుప + పాపమదేలనొకావ్యకన్యకా
కంసులపాలికేగితివె + కర్తరుణంబు రవంతదీర్పకన్.

పొరపాటే ఇప్పుడేమి చేస్తానూ.

పెదిమలు దాటుచోక్కతులు + పేరెముదీయు

నటంచు నెంచినే

నదివరకట్లుగాపరుల + కందగనీక మనస్సమాధిలో
వదిలతజేసుకొన్నవత + భంగముగాక నె పోవుయింతకీ
ప్రథమకరంబుచేసినది + పాపముయేడ్చిన లాభమేమికన్.

ఇంతకూనారాత యీవిధంగా వుంటే యెవరేమి
చేస్తారు.

మధురశరీరధారులగు + మానవశ్రేష్టుల దృక్పథాలపై
సధిపతినియై యొకానొకవు + డక్కటనేడిటు రుద్రభూమిపై
యథమునిలాగుపండితిని + యాయువుతీరక యుండికూడ, నా
కథయెటులానో రోతగ బి + కారిని యైతినె జ్ఞానదాతనై.

మరియూ,

కలిగిన జ్ఞానభాగ్యమును + కాస్తయినన్ హృదిదాచు

కోకయీ

తెలుగు జనాభిక్షాకదువి + ధేయతతో సవరించియాయుని
కలియుగ చిత్రగుప్తునకు + కాలము చాలక పోయె నొరనా
కలమెటుపోయెనో కడకు + కావ్యసుమా లెటవాలెనోకదా

తెరలో:— (పకపకలూ వికవికలూ)

నన్నుజూచినప్పుడున్నారా! నవ్వండియేమిచేస్తాను!

కవులు కలాలతో తమదు + కావ్యసుమాలతో

కాగితాలతో

టవనరమైన వస్తువుల + నన్నిటిలోనూ పల్కుచుందురీ
భువిపయనంచు హేళినిగ + పూరుషులెండటొచూచినవ్వనే
నెవరికి యేవిధంబుగను + నేర్చుదుపాకముపీడితాత్మతో

ఈ దిక్కులేని కవిని యాదరింపడానికి కాబోలును
వొక స్త్రీమూర్తియా విరూపిణమై యీ దెసకే నచ్చు
చున్నది.

సీలిముసుంగువేసుకొని + నిగ్గుగచుక్కల చీరగట్టి మో
కాభులదాక మాసిపవి + కారపుజూలును వాలజేసి, భూ
తాలుచరించుభూమికి య + భావిధిగాచను దెంచుయీదయా
శాలిని యెవ్వతోగడ! వి + చాగముగా గనుపట్టుచున్నదే.

తిల్లి సీవు నా యాంధ్రభారతివా?

రత్నం:— (ప్రవేశించి) కాను

భాను:— మరి యేభారతివి?

రత్నం:— నేను యేభారతిసీగాను

భాను:— గాక దెయ్యనివా భూతానివా?

రత్నాం:— ఔను మిమ్మాస్థితిదేచ్చిన దయ్యమునే

భాను:— నీహా?

రత్నాం:— ఔను నేనే

భాను:— ఇక నైనా నన్ను విడనాడకూడమా?

రత్నాం:— వెనుకటి రక్క నేనిగాను త్తమింపండి.

భాను:— వెనుకటిలాగు శీల్పుడానికి నాలో రక్తమాం
సాలుకూడా లేవు నన్ను నీవే త్తమించి వదలిపెట్టి పో

రత్నాం:— పిల్లలు కలవరిస్తున్నారు.

భాను:— నేను తపిస్తున్నాను

రత్నాం:— నా యపరాధమును త్తమించి దయచేయండి

భాను:— (ప్రవేశించి) కవులు కఠినహృదయులు కారుగనుక
యీ దురాశాపరునికూడా త్తమించండి, ఇవిగో మీ
గ్రంథరాజములు. గ్రహించండి.

నూర:— ఈ చోరుడే మాయచేపి తీసుకొనిపోయినది

రత్నాం:— చూచి కవిగారు యమ్ముకోమని నారనినది
యీ నీచుడే.

జాల:— కవిగారి మాటవిని పదహారురూపాయలకు కొనినది
యీ పనికిమాలిన వల్లీషరుగారే త్తమించి నా పద

హారురూపాయిలూ నాకిచ్చి మీ పుస్తకాలను మీరు గ్రహింపండి.

భాను:— త్రికరణశుద్ధిగా త్షమించాను

నూరా:— ఇవిగో నీ పదహారు రూపాయిలు నీవు పుచ్చు కొనిపోయి నీ మామూలు వ్యాపారమును నీవు చూచుకో. ఇకముందు కవులనుమాత్రం మోసం చేయవారు.

భాను:— బానిసబంధవిముక్త భారతదేశములో నీ యటు వంటి గ్రంథప్రచురణ కర్తలువుంటే కవులు కోలుకో జాలగలుగుతారా జాలయ్యా! సరియైన గ్రంథప్రచురణకర్తలు బయలుదేరితేనేగాని, భాషాభివృద్ధి కాజాలదు. ఈ నూరారెడ్డిలాగంటి భాషాభిమానులు ప్రబలమయితేనేగాని కవులకు బ్రతుకుదెరువు లేదు. కవులూ, కర్నకులూ, గ్రంథప్రచురణ కర్తలూ యేకమై కృషిచేస్తేనేగాని అడుగున పడిపోతూన్న మన యాంధ్రభారతి నకలవిధములా విరాజిల్లేదు. మరియూ మూఢురాండ్రు భార్యలతో కవులు కాపురము చేయలేరని మనవిచేయుచున్నాను. గనుక నరళ హృదయములో జీవిస్తే మంచిది.

నూరా:— కవి హృదయము పవిత్రమైనది.

జాల:— కరుణారసభరితులుగనుకనే బ్రతికిపోయాము

రత్నాం:— సుజనావనుడుగ నుక నే యనుగ్రహింపబడినాను.

సూరా:— కవీజీ రేపే తమకు మహానమ్మానము యేర్పాటు
గావింపవలసిన పనియొకటి పయినపడియున్నది.
గనుక త్వరగా పోదాంవదండి.... (నిష్క్రమింతురు)

జాల:— (పోతూ) వేయిన్నూటపదహారు రూపాయలను
కాజేసిన యీటోపీని మాడ్చి పారేయాలనని కసి
కలుగుతున్నది. మాయదారిటోపీని మాడ్చినామాడదు
కదా! హరి! హరి! ఈదురాళాపరుడు టోపీకి యాహు
తుడై పోవలసినదేనా! తను పెట్టిన టోపీని తానే
గ్రహించి బ్రతికిస్తాడేమో పోయి ప్రయత్నించేసి
చూస్తాను... (అనుచూ సమ్మమించును.)

(తెరవాలును)

వి ద్యా ప తి

8

(గిరికవిగారు పికారుకు పోతుండగా జాలయ్యగారు చూచి) గిరికవిగారూ! గిరికవిగారూ!!

గిరి:— ఓహో జాలయ్య నల్లీషరుగారా...!

జాల: చిత్తం !

గిరి:— పాలిస్తున్నావా...?

జాల:— కవులనుచూచి యేడుస్తున్నాను

గిరి:— ఏమి తీవరం,

జాల:— కావలసినంత తీవరం.

గిరి:— సరే యిప్పుడేమంటావా?

జాల:— మీ టోపీకో నమస్కారం! మీకోనమస్కారం
పెట్టి యిక మీతో యే వ్యవహారచిక్కులూ లేకుండా
యింతటితో తెగదెంపు చేసుకొంటానంటున్నాను. ,

గిరి:— మంచిదేగా !

జాల:— నా పదహారు రూపాయలూ నాకిచ్చి వారి పుస్తకాలు పాఠ తీసుకున్నారు.

గిరి:— మంచి నమాచారమే

జాల:— ఇక మీ సమాచారమే మిగిలినది,

గిరి:— అంటే ?

జాల:— మీరుకూడా మీ టోపీని గ్రహించి నా వేయి
న్నూటపదార్ల రూపాయలూ నాకీస్తే బ్రతుకుతాను.

గిరి:— లేకపోతే భావిలో దూకుతావా!

జాల:— ఇంకా మీచేత టోపీని పెట్టించుకొనిన తరువాత
ప్రజలలో తిరుగజాల గలుగుతానా—?

గిరి:— దూకితే చిక్కే వాడలుతుందిలే పో!

జాల:— అంతేగాని మీ టోపీని మీరు గ్రహించినా వేయి
న్నూటపదార్లు నాకీయరప్పమాట,

గిరి:— ఇయ్యరు. నీ దిక్కున్న చారికి పోయి చెప్పుకో

జాల:— చెప్పకొంటే చెప్పతీసుకొని తన్ను తారుకూడాను.

గిరి:— గనుక యికనైనా నోచి మూసుకో.

జాల:— ఇంతకన్నా చెడిపోయేదేమున్నది. పోతాను మీ
టోపీని మీరు తీసుకోండి.

గిరి:— పెట్టడమే నావంతుగాని తీసివేయడం నావంతు
కాదు.

జాల:— ఇట్లు యెంతమందికి పెట్టినావు స్వామీ

గిరి:— లక్షాంతోబైమందికి పెట్టినాను.

జాల:— మీ మర్మం కానలేకపోయాను స్వామి!

గిరి:— మానవునకు దురాశ వుండకూడదు.

జాల:— కనుకనే చెడిపోయినాను.

గిరి:— అదిగో భానుకవి యేనుగుపై నెక్కి పూరేగుతూ పోతున్నాడు.

జాల:— ఇక నీవు యిచ్చేదీలేదూ చచ్చేదీలేదు భానుకవి సన్మానమహోత్సవానికైనా పోయి వస్తాను

గిరి:— నేనుకూడా వస్తానులే పదా.

జాల:— టోపీలుపెట్టడానికి మీరు రాకపోపోతే యెట్లా?

గిరి:— అట్టేలేలితే దవడపెట్టుకూడా పెడతాను.

జాల:— పెడుదువుగానిలే

గిరి:— ఏడిశావులే.....

జాల:— టోపీలు కావాలా టోపీలూ కానరాని టోపీలు, మరువరావి టోపీలు, మాయదారిటోపీలు, గిరిగారి టోపీలు కావాలా టోపీలోయమ్మ టోపీలు (అంటూ నిష్క్రమించును.)

(తెరవాలును)

విద్వాంసతి

9

(విజయశంఖారావములు పూరించుచుండ నూతన వస్త్రాలంకృతుడైయున్న భానుకవికి నూరాశ్లేష్టగాను లేచి పూలమాలను వేయుచూ) మహాదనులారా! కవితయనగా నెటువంటిదో, కవియనుటకు తగిన యోగ్యులెవరో కవితాస్థానమెటువంటి పవిత్రవంతి మైనదియో, కవితనూ, కవిని, కవితాస్థానమునూ గుర్తించి ప్రవర్తించిననాడు మన మెట్టి మహర్షులను పొందగలుగుదుమో, గుర్తించనినాడు యికా యెట్టి యధోగతికి పాలగుదుమో యను విషయములను గుఱించి యిదివరకే కొలదిగా వివరించియున్నారు ఇక మిగిలిన అంత్య సందేశములనుకూడా మనకు అందజేయు నున్నారుగనుక నిశ్శబ్దముగా వినవలయు నని మనవిజేసుకొనుచున్నాను.

రత్నాం:— మహిళలకుకూడా తగిన సందేశ మీయవలయు నని నా ప్రార్థన.

జాల:— టోపికవులనుగురించికూడా మహాప్రభు

గిరి:— ఏషిశావులే యికకూర్చో!

నూరా:— ఎక్కువగా వాగితే సభలోనుంచి మీరు లేచి పోవాలనుంటుంది. తెలుసునా?

భాను:— (లేచి) పవిత్రమైన యీ మహాపట్టణమునకు వివిధ ప్రాంతములలోనున్న భాషాభిమానులూ వివిధ గ్రంథ ప్రచురణకర్తలూ, కవులూ, పండితులూ, చలనచిత్ర నిర్మాతలూ, పత్రికాసంపాదకులూ దయచేసి యీ యర్భకునకు విద్యాపతియను బిరుద మొసంగి భూరి సన్మానము గావించినందులకు కృతజ్ఞతాపూర్వక మగు ధన్యవాదాలు సభకు సమర్పిస్తున్నాను.

ఎల్లరు:— (జేజేలు కొట్టుచు);

భాను:— మరీయ నో బుధజనులారా! మీరంతా మొక్క విద్యాపతిని గౌరవించినంత మాత్రముననే భాషాలలామకు పన్నె కిలిగినదని తిలుపబోకుడు కారణము నన్నుమించిన విద్యాసాగరులూ, కవిసామ్రాట్టులూ, వేనకువేలమంది మరుగున పడియున్నారు. కనుక వారికికూడా యేనామమనము ప్రముఖ స్థానమును యీయజాల గలుగుదుమో యానాడే దేశము విద్యాభిముఖమై విరాజిల్లిపోగలదని నా ప్రధమ సందేశము.

జాల:— ఈ గిరిరావుగారుకూడా విద్యాసాగరులే కనుక ప్రముఖస్థాన మీయిడిసార్ !

గిరి:— బోధిలకైయేడిచే వ్యాపారములు బోధిస్తానమనా
యిచ్చారులే.....

నూరా:— ఇష్టమొచ్చినట్లు వానిని యిది హింస
స్తానము తెలుసువా?

భాను:— చివర కలిహార మొయకియే జాలయ్యలాగంటి
విద్యాగంధములే వున్న వ్యాపారులు కొందరు కవు
లకు గిరుత్సాహమును కలుగజేయుచూ బోధిలను
ధరించుకొని తిరుగుతున్నారట అందులన వియోజన
కరమైన గంధములచేత కవులు అంజనేయలేక
పోయినారు. ఇకనైనా గమనించి వ్యాపారు
లంతా కవులను సంతృప్తి పోవించు భావాప్రకటన
విధిగా జరుగగలవని నా దృఢీయ సందేశము.

గిరి:— ముఖము బద్ధిస్తానమునకు పోయినదేమోయే
జాలయ్యా!

జాల:— త్వరపడవారు నీ ముఖముకూడా బెలస్తానికి పో
తుందిలే

భాను:— యూహామాలలు చెప్పి వేనకునేలు కాజేసి
బోధిలపులకేమాత్రమునూ స్థానమియ్యరాదు. అందు
వలన భూకంఠములు కలుగగలవని నా దృఢీయ
సందేశము.

జాల:— చూచావా!

గిరి:— ఏడిశావులే కూర్చో

భాను:— మహిళలు విద్యావతులు కాని హేతువచేత చాలా యనర్థకములు కలుగుతున్నవిగనుక. వారిని కూడా విద్యావంతురాండ్రనుగా చేయుటయే మన బోటివారికి ముఖ్యవసరము.

మహిళలు:— ... జేజేలు ...

భాను:— ఈనాడు రైతులు చాలామంది వృత్తులలో శ్రేష్ఠమైన వృత్తియగు వ్యవసాయవృత్తిని నిరసించి పట్నవాసాలకు చేరి వ్యాపారార్హతకొరకూ పదవుల కొరకూ, రాచకీయ విప్లవసంబంధ బాంధవ్యాల కొరకూ ప్రాకులాడుతూ పుభయభివృత్తి పోతున్నారు. గనుక యిది తిరిగించి ప్రభుత్వవృత్తిరేక సంస్థలలో జోక్యమును కలుగచేసుకొని చికాకుపడక నిర్విచారముగా యధికాహారోత్పత్తికి మూలకారకులై వక్రమపు ధరలకు యందచేయగలరని నా తుది సందేశము.

ఎల్లరు (జేజేలు)

మంగళంమహల్

న మా ప్త ము

(తెరవాలును)

శ్రీశ్రీశ్రీ

రామా ప్రెస్, విజయవాడ నందు, ముద్రించబడియె.

భా ను

త్రిజగములను గజగజవణికించి విజయము నడపిన
 త్రివర్ణకలమా నిరుత్సాహపడకే న్నతంత్రకలమా ||తి||
 సత్యాగ్రహాలతో కలసి శాంతిసమరమున పోరాడిన
 సువర్ణకలమా దిగులుయేలనే మడియకలమా ||తి||
 పాలముగ్రహించి పాలమును దున్నియన్న పత్తముల
 యుందించే నీయన్నదమ్ములను మరువక
 తెలుంగుకలమా ||తి||

భా ను

వెలిగితే మావలన వెలగాలి విజ్ఞానజ్యోతులు
 పగిలితే మావలన పగలాల్సి కేక దోహదముండె ||వె||
 ఆంధ్రశూరుల యుక్తి, ఆంధ్రవీరుల శక్తి, ఆంధ్రబావుటకీర్తి
 నిలచితే మావలన నిలువాలి యుగయుగాలదాక
 సోదరా తొలగితే మావలన తొలగాలి ||వె||

గి రి

టోపీ నీమహిమలు యెరుగగతరమే వోనాటో
 పీ నీబలమును పొగడగతరమే బుడిచిటోపీ ||టో||
 నమ్మినవారల నెత్తినకెక్కి నటనముచేసెడి టోపీ
 నీ పేరు తలచితే మహతీపి నీ సేవలుచేసితే హేపీ
 నీదావుగోరితే సాఫీ నిన్నవధరించితే ధైర్యవోటోపీ ||టో||

హా ర తి

హారతులివిగో భారతి విజయహారతులివిగో భారతి
 విద్యాపతులను జేసి తనయులవికసింపగ జేసెడియాంధ్ర
 భారతీ విజయహారతులివిగో ||హారతి||

తప్పొప్పు లి వట్టి

పుట	పంక్తి	తపస్వి	విప్రు
11	1		
12	7	కూలదండక	కూలబడుండక
	8	దాల్పితి	రాల్పితి
	10	స్వభావు	స్వభావ
13	2	యెగురుతూన్న	యెగురుతూన్న
	16	వలదమ్మ	వలదమ్మ
14	11	వేలెనా	వేలెనా
		వేవైనా	వేవైనా
15	12	బొచ్చ	బొచ్చ
16	4	మొదలె	మొదలె
	9	నరదోతి	నరదోలి
18	7	డెట్టెటా	డెట్టెటా
	18	నుంచేర	నుంచేర
19	3	నంపదదారులును	నంపదదులును
	10	జేసు	జేసు
23	5	పొట్టలు	పొట్టలు
30	20	నరమొసె	నరమొసె
35	14	గానుంనుచి	గానుంనుచి
39	11	కెందురు	కెందురు
47	2	యిని	యని
51	11	భాను	జాల

V.R. of

